

Studia Biblica Slovaca

2/2014

6

Ročník 6

2014

Číslo 2

Studia **B**iblica Slovaca

Obsah

Štúdie

Vavrinec Radoslav MITRO OP

Jeremiáš u Matúša. Literárno-kritické skúmanie proroka Jeremiáša v Evanjeliu podľa Matúša 137-157

Dagmar KRÁĽOVÁ

Lebo veľmi miluje. Náčrt komplementarity naratívnej analýzy a psychologických aspektov v Lk 7,36-50 158-185

Jaroslav RINDOŠ

Sv. Jozef, ženích či manžel Panny Márie? Nesprávnosť pomenovania „ženích“ a jeho ekvivalentov v niektorých jazykoch 186-196

Helena PANCZOVÁ

Technika prekladu z biblickej gréčtiny (3): Septuaginta ako výsledok a ako východisko – príklad hebrejizmov vo Velpiesni 197-204

Abstrakty a recenzie 205-224

Správy a oznamy 225-238

ISSN 1338-0141

www.biblica.sk

Studia Biblica Slovaca je časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Ročník VI (2014), číslo 2

Vydáva Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, IČO 0039786510.

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Badín)

Redakčná rada: Jaroslav BROŽ (Praha, CZ) – Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, I) – Pavol FARKAŠ (Nitra) – Juraj FENÍK (Košice) – Sr. Júlia Daniela ISKROVÁ OP (Ružomberok) – Róbert JÁGER (Košice) – Jozef JANKOVIČ (Bratislava) – Róbert LAPKO (Košice) – Libor MAREK (Roma, I) – Milan SOVA (Bratislava) – Peter ŠOLTÉS (Oestrich-Winkel, D) – Jozef TIŇO (Bratislava) – František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie) – Pavel VILHAN (Badín) – Sr. Gabriela Ivana VLKOVÁ OP (Olomouc, CZ)

Za lektorovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Výkonný redaktor: Martina Korytiaková

Jazyková úprava: Anna Viglašová

Obálka: Michal Martinka

Príspevky v slovenčine alebo češtine, alebo knihy na recenziu prosíme adresovať na jednu z adries: Redakcia *Studia Biblica Slovaca*, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), tel.: (00421) 048/418 26 02, redakcia@biblica.sk, www.biblica.sk, František Trstenský, Teologický inštitút, Spišská Kapitula 6, 053 04 Spišské Podhradie (Slovakia), tel.: (00421) 053/419 41 80, f.trstensky@gmail.com.

Príspevky sa požadujú v elektronickej podobe (najlepšie pripojeným dokumentom e-mailu), podľa možnosti v textovom editore Microsoft Word (formát A4, typ písma Times New Roman, riadkovanie 1,5). Ak sú používané iné fonty písma pre hebrejčinu a gréčtinu ako v programe BibleWorks, tak upresniť aké, prípadne preposlať používaný font spolu s príspevkom. Príspevok typu štúdia, poz-námka alebo reflexia musí byť doplnený zhrnutím nie dlhším ako 150 slov a jeho anglickou verziou, anglickým názvom príspevku, max. piatimi kľúčovými slovami v slovenčine a angličtine, zoznamom bibliografie podľa bibliografického štýlu a kontaktom na autora príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok a vykonať potrebnú jazykovú a stylistickú úpravu prijatých príspevkov. Viac na www.biblica.sk.

Objednávky môžete posielat' na mailovú adresu vydavateľa (kniznica@frcth.uniba.sk), redakcie (redakcia@biblica.sk) alebo knižnice Kňazského seminára sv. Františka Xaverského v Badíne (kniznica@xaver.sk).

Články časopisu sú abstrahované v troch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877 a *Elenchus of Biblica*.

S povolením Arcibiskupského úradu v Bratislave zo dňa 3. júna 2014

Prot. N. 2229/2014

Studia Biblica Slovaca

Printed in Slovakia, 12/2014.

Vychádza dvakrát do roka.

Cena: 6 €

ISSN 1338-0141

EV 3744/09

Contents

Treaties

Vavrinec Radoslav MITRO OP

Jeremiah in Matthew. Literary-critical study of the Prophet
Jeremiah in the Gospel of Matthew 137-157

Dagmar KRÁĽOVÁ

For she loved much. Outline of the complementarity of the
narrative analysis and of the psychological aspects in Luke 158-185

Jaroslav RINDOŠ

St. Joseph, “Ženích” (the Bridegroom) or “Manžel” (the Spouse,
Husband) of the Virgin Mary? Erroneousness of the designation
“ženích” or its equivalents in some other languages 186-196

Helena PANCZOVA

The technique of translating from Biblical Greek (3):
The Septuagint as the result and as the starting point – the example
of Hebraisms in the Song of Songs 197-204

Abstracts and reviews 205-224

Communications and references 225-238

Jeremiáš u Matúša

Literárno-kritické skúmanie proroka Jeremiáša v Evanjeliu podľa Matúša

Vavrinec Radoslav Mitro OP

Zhrnutie

Predložené literárno-kritické skúmanie venuje pozornosť jedinečnému novozákonnému výskytu mena proroka Jeremiáša. Cieľom tejto štúdie je odpovedať na otázku, či možno vnímať proroka Jeremiáša v Evanjeliu podľa Matúša ako postavu, ktorou evanjelista poukazuje na naplnenie Božieho plánu, a to aj napriek zlu namierenému proti Ježišovi. V prvej časti stručne predstavujeme tematiku naplnenia Písma v Evanjeliu podľa Matúša. V druhej kapitole sa zaoberáme takzvanými citačnými formulkami, ktoré s témou naplnenia Písma súvisia a predkladáme ich definíciu a rozbor. Pozornosť venujeme najmä tým citačným formulкам, v ktorých sa spomína meno Jeremiáš. V tretej kapitole sa venujeme teológii textov, ktoré uvádzajú meno proroka Jeremiáša a uvažujeme nad problematikou zla, predstavenou tragickými a bolestnými udalosťami v živote Mesiáša, ku ktorej je evanjelista mimoriadne vnímavý. Skúmanie textov, ktoré obsahujú meno proroka Jeremiáša vo vzťahu k trpkým a nešťastným udalostiam Ježišovho života, nás priviedlo k záveru, že evanjelista v týchto textoch poukazuje na naplnenie Božieho plánu aj napriek tajomstvu zla. Dáva tak najavo, že aj napriek bolesti a tragickým udalostiam v Ježišovom živote má Boh svoj plán spásy ľudstva pevne v rukách.

Kľúčové slová: Jeremiáš, naplnenie Písma, citačné formulky, Boží plán spásy, problematika zla.

Summary

The submitted literary-theological research draws attention to the unique occurrence of the prophet Jeremiah's name in the New Testament. The aim of this study is to give an answer to the question whether it is possible to perceive the prophet Jeremiah in the Gospel according to Matthew as a figure, by whom the evangelist points to the fulfilment of God's plan despite of evil circumstances of Jesus' life. In the first part we present briefly the motif of fulfilment of Scripture in the Gospel according to Matthew. In the second part we deal with so-called formula quotations related to that motif and we pay attention to those

formula quotations which mention the name Jeremiah. The third chapter is devoted to the theology of texts in which occurs the name Jeremiah and considers the problem of evil presented by tragic and painful events in the life of Messiah. The evangelist himself is particularly receptive to that problem. The examination of texts which mention the name of prophet Jeremiah in relation to bitter and sorrowful events of Jesus' life led us to the following conclusion: The evangelist in these texts points to the fulfilment of God's plan despite the mystery of evil. So he makes clear that despite the pain and tragic events in Jesus' life God has his plan of mankind's salvation firmly in his hands.

Keywords: Jeremiah, fulfilment of Scripture, formula quotations, God's plan of mankind's salvation, problem of evil.

Vavrinec Radoslav Mitro OP
Dominikánsky kláštor
Novozámocká 73
960 01 ZVOLEN, Slovenská republika
vavro.op@gmail.com

Lebo veľmi miluje

Náčrt komplementarity naratívnej analýzy a psychologických aspektov v Lk 7,36-50

Dagmar Kráľová

Zhrnutie

Interpretácia antropologickej dimenzie Božieho slova na základe literárneho prevedenia biblického textu a interpretačných prístupov podľa rýchlo sa rozvíjajúcich humánnych vied nachádza aktuálnu odozvu v súčasnej evanjelizácii. V prvej časti článku boli na texte perikopy *o kajúcej žene* (Lk 7,36-50) uplatnené vybrané, na svet rozprávania zamerané kroky naratívnej literárnej metódy. V ďalšej časti sa skúmali základné psychologické procesy kognitivity, emotivity a konativity protagonistov interpretovanej perikopy. Aplikácia naratívnej analýzy a psychologického prístupu na zvolený text dokumentuje ich parciálnu komplementaritu, najmä v oblasti dynamiky deja. Potvrďuje podstatnú úlohu kognitívnych a emotívnych slovies v dejovej osnove, ďalej funkciu emotívnych slovies v čase v narácii a kognitívnych slovies pri zorných uhloch narácie. Interpretácia biblického textu z naratívneho hľadiska podporila jeho psychologickú interpretáciu, ktorá spätne jasnejšie poukázala na hodnoty, pre ktoré chcel evanjelista naráciou získať čitateľa. Zároveň dynamické procesy postáv, skúmané oboma postupmi, poukázali na skutočnosť, že predpokladom konverzie je kognitívna a emotívna otvorenosť, a že konverziou osoba nadobúda autentickejšiu psychologickú integritu, ktorej prejavom je schopnosť milovať.

Kľúčové slová: narativita, kognitivita, emotivita, konverzia, integrita.

Summary

The interpretation of the anthropological dimension of the Word of God on the basis of literary transformation of the biblical text and of the interpretative approaches according to fast developing human sciences finds present response in the current evangelization. Selected, on the world of narration concentrated steps of narrative literary method have been applied to the text pericopes about The Penitent Woman (Luke 7:36-50) in the first part of the article. The basic psychological processes of cognitivity, emotionality and

conativity of the protagonists of the interpreted pericope have been studied in the next part. The application of the narrative analysis and of the psychological approach on the chosen text document their partial complementarity, especially in the area of the dynamics of the story. It confirms the important function of cognitive and emotive verbs in the story line, further the function of emotive verbs in time of narration and of cognitive verbs by the angle of vision of the narration. The interpretation of the biblical text from the narrative point of view supported its psychological interpretation that retrospectively more clearly showed the values for those the evangelist wanted to convince the reader. At the same time the dynamic processes of the characters, studied with both methods, showed the fact that the precondition for conversion is the cognitive and emotive openness and that a person gets by means of conversion a more authentic psychological integrity whose demonstration is the ability to love.

Keywords: narrativity, cognitivity, emocionality, conversion, integrity.

Dagmar Kráľová
Kremnická 17
917 01 BRATISLAVA, Slovenská republika
dasa.fma@gmail.com

Sv. Jozef, ženích či manžel Panny Márie?

Nesprávnosť pomenovania „ženích“ a jeho ekvivalentov
v niektorých jazykoch

Jaroslav Rindoš

Abstrakt

Sv. Jozefa často voláme *ženichom* Panny Márie. Takéto označovanie však predpokladá, že s ňou neuzatvoril manželský zväzok (toto pravdepodobne platí aj o formuláciách v češtine, v poľštine, v nemčine či iných jazykoch), čo nerešpektuje biblické svedectvo, upiera sv. Jozefovi výsadu, podsúva nesprávnu ideu o rodine, znehodnocuje argumentáciu sv. Matúša vzhľadom na Mesiáša a nerešpektuje požiadavku sv. Jána Pavla II. vyjadrenú v jeho exhortácii o sv. Jozefovi. Latinské *sponsus* by sa pri prekladaní „cum beáto Ioseph, eius Sponso“ malo brať ako jedno zo slov na označenie *manžela* do všetkých moderných jazykov, nielen do románskych.

Kľúčové slová: sv. Jozef, manželstvo, manžel, ženich.

Summary

In Slovakia, we often call St. Joseph “*ženich Panny Márie*” – “the Bridegroom of the Virgin Mary”. The word “*ženich*” (bridegroom) implies that Joseph was not united to Mary by the bond of marriage (this perhaps is also true of formulations in Czech, Polish, German and some other languages) which does not respect biblical testimony, denies a privilege given to St. Joseph, underlays an erroneous idea about the family, obliterates the argumentation of St. Matthew in regard to the Messiah and does not respect the request of St. John Paul II expressed in his Exhortation about St. Joseph. The Latin *sponsus* should be taken as one of the words for designating “spouse, husband” while translating “cum beáto Ioseph, eius Sponso” into all modern – and not solely Latin-related – languages.

Keywords: St. Joseph, marriage, spouse, bridegroom.

Jaroslav Rindoš
Panská 11
P.O. Box 173
8144 99 BRATISLAVA, Slovenská republika

Technika prekladu z biblickej gréčtiny (3): Septuaginta ako výsledok a ako východisko – príklad hebrejizmov vo Veľpiesni

Helena Panczová

Zhrnutie

Prekladateľská technika, ktorú si zvolíme na preklad Septuaginty, závisí od toho, ktorý jej aspekt uprednostníme. Môžeme ju vnímať *ako výsledok* prekladateľskej činnosti. Vtedy pri riešení prekladových problémov týkajúcich sa hebrejizmov prihliadame k hebrejskému originálu. Tento analytický prístup sa používa v prostredí biblických štúdií. V istom okamihu svojho vývoja sa však Septuaginta odpútala od hebrejského pozadia a začala samostatnú existenciu v čisto gréckom prostredí, kde dala vznik množstvu patristickej exegetickej literatúry. Títo starovekí autori problémy neriešili v rámci medzijazykovej komunikácie, ale iba monolingválne, v rámci gréčtiny. Tak vznikajú občasné odchýlky v chápaní a výklade biblického textu, ak sa v ňom vyskytnú hebrejizmy. Ak sa ako prekladatelia venujeme tejto časti nášho kultúrneho dedičstva, Septuagintu v tomto kontexte musíme aj my rešpektovať *ako východisko*.

Kľúčové slová: Septuaginta, technika prekladu, hebrejizmy, patristická exegéza, Veľpieseň.

Summary

The translation technique we choose for a Septuagint translation depends on which of its aspects we focus. We may perceive the LXX *as the result* of translators' activity. In this case in solving translation problems regarding Hebraisms we take into account the Hebrew original. This analytic approach is used in the context of biblical studies. However, at some stage of its development the Septuagint detached from its Hebrew background and began a life of its own in a purely Greek environment where it gave birth to a vast amount of patristic exegetical literature. These ancient authors did not solve problems within the framework of interlingual communication, but only in a monolingual way, within the framework of the Greek language. So there appear occasional divergences in understanding and interpretation of the biblical text if it contains Hebraisms. If we apply ourselves as

translators to this part of our cultural heritage, we, too, must respect the Septuagint in this context *as the starting point*.

Keywords: Septuagint, translation technique, Hebraisms, Patristic exegesis, Song of Songs.

Helena Panczová
Teologická fakulta Trnavskej univerzity
Kostolná 1, P.O. Box 173
814 99 BRATISLAVA, Slovenská republika
helena.panczova@truni.sk

ABSTRAKTY A RECENZIE

Biblica 94 (2013)¹

(č. 1) 1-23: **M. V. Fox: God's Answer and Job's Response.** Božia odpoveď Jóbovi v kap. 38–40 necháva zdanlivo nevyriešený problém utrpenia spravodlivého človeka. Podľa všeobecne uznávaného názoru M. Tseвата (1966) sa v týchto kapitolách zdôrazňuje absencia Božej spravodlivosti vo svete. Fox však polemizuje s týmto postojom svojho učiteľa a predstavuje širší kontext témy utrpenia a harmónie vo svete (Jób; Ž 104). Z Jóbovej perspektívy chýbajúca spravodlivosť otvára možnosť ...

Jaroslav Mudroň SJ

Liber Annus LX (2010)²

83-106: **Roberto di Paolo: Il poemina delle Quattro notti e la Pasqua del Signore. Matteo 26–28 e Targum Esodo 12,42: una corrispondenza?** Roberto di Paolo, pozvaný profesor františkánskej fakulty, skúma vo svojom príspevku biblickú i židovskú tradíciu. Je možné, že Báseň na oslavu štyroch nocí v Targume ku knihe Exodus 12,42 je podkladom rozprávania o Pánovej Veľkej noci v Mt 26–28? ...

Radoslav Mitro OP

¹ Prístupné na <http://www.bsw.org/Biblica/vol-94-2013/> [cit. 2014-06-20].

² *Liber annuus LX 2010*, Editor Massimo Pazzini, Milano: Edizioni Terra Santa – Studium Biblicum Franciscanum, 2011. 665 s. ISBN 978-88-6240-121-0, ISSN 0081-8933. Distribúcia exkluzívna – BREPOLs: www.brepols.net. Jednotlivé ročníky, počínajúc rokom 1990, sú dostupné v knižnici Kňazského seminára sv. Františka Xaverského v Badíne.

Recenzie

WRÓBEL, Mirosław Stanisław: *Jezus i Jego wyznawcy w Talmudzie. Analiza tekstologiczna, historyczna i socjologiczna.* Wydawnictwo KUL: Lublin, 2013. 272 s. ISBN 978-83-7702-639-7.

Monografia Mirosława Stanisława Wróbela stanowi kontinuitu dlhoročnej výskumnej práce autora v oblasti raných etáp procesu rozchodu Cirkvi a Synagógy, zároveň však vstupuje do novej bádateľskej oblasti, ktorou je výskum jednotlivých aspektov podstaty a histórie rabínskeho judaizmu. Význam a prínos spočíva v tom, že autor v monografii analyzuje veľmi citlivé aspekty, v ktorých veľmi často dochádzalo k „nad-interpretácii“ tak zo strany kresťanských, ako aj židovských autorov. Autor monografie, vedomý si tejto skutočnosti, predchádzajúc prípadným nepochopeniam a podozreniam, hneď v úvode uvádza: „Táto kniha – hoci na niektorých miestach môže šokovať svojou ostrosťou antikresťanských formulácií – poukazuje na potrebu vzájomného dialógu a pochopenia.“ (s. 14). Vyjadrený prístup poukazuje na skutočné zámery autora, ktorý do tejto neobyčajne „horúcej“ tematiky chce vnieť vlastný prínos v oblasti kresťansko-židovského dialógu ...

Mária Kardis

SPRÁVY A OZNAMY

O Pentateuchu v Jeruzaleme

Na konci akademického roku 2013/2014 sa v dňoch 25. – 29. mája 2014 na izraelskom Inštitúte pre pokročilé štúdiá (Institute for the Advanced Studies [IAS]) Hebrejskej univerzity v Jeruzaleme uskutočnila konferencia z názvom *The Pentateuch within Biblical Literature: Formation and Interaction – Pentateuch v biblickej literatúre: vznik a interakcia*. Konferenciu organizovali štyri univerzity, z ktorých pochádzali aj jej štyria vedeckí garanti Jan Gretz za Univerzitu Heidelberg (DE), Bernard M. Levinson za Univerzitu Minnesota (US), Dalit Rom-Shiloni z Univerzity Tel Aviv (IL) a Konrad Schmid z Univerzity v Zürichu (SZ) ...

Blažej Štrba

Menovanie za člena Medzinárodnej teologickej komisie

Svätý Otec František menoval 26. júla 2014 súčasného dekana Biblickej fakulty Pápežského Biblického Inštitútu v Ríme a člena redakčnej rady *StBiSl* P. Petra Dubovského SJ ...

Za redakciu Blažej Štrba

**Mezinárodní konference Společnosti pro
biblickou literaturu (SBL) a Evropské asociace
biblických studií (EABS) 6. – 10. 7. 2014 ve
Vídni**

V první polovině července 2014 hostila slavná Vídeňská univerzita (Universität Wien) společné pracovní setkání dvou mezinárodních společností sdružujících stovky badatelů na poli biblistiky a příbuzných oborů. Stalo se tradicí, že obvykle každé dva roky se členové věhlasné Society of Biblical Literature (SBL), k níž patří mimo jiné světoví velikáni současného bádání, ...

Jaroslav Brož

**77. medzinárodné stretnutie Katolíckej
biblickej asociácie Ameriky**

Katolícka biblická asociácia Ameriky (*Catholic Biblical Association of America*, ďalej CBAA), založená v roku 1936 so sídlom pri *Catholic University of America* vo Washingtone a známa v akademickom prostredí vďaka vedeckému periodiku *The Catholic Biblical Quarterly*, usporadúva každý rok v lete stretnutie svojich riadnych a pridružených členov. V poradí už 77. stretnutie sa konalo v dňoch 26. – 29. júla 2014 v najmenšom štáte USA v Rhode Island, v jeho hlavnom meste Providence v areáli dominikánskeho *Providence College* ...

Jozef Jančovič

XIII. medzinárodné kolokvium o Gregorovi z Nyssy: *In Canticum canticorum*

„Tvoje meno je Láska k ľuďom“ (GNO VI, 107, 4-5). Výrok, ktorý Gregor z Nyssy adresoval vtelenému Bohu, organizátori vybrali ako motto XIII. medzinárodného kolokvia o Gregorovi z Nyssy. Tieto stretnutia sa konajú každé štyri roky a zakaždým sa zameriavajú na inú oblasť Gregorovej tvorby. Témou tohtoročného kolokvia, ktoré sa konalo v dňoch 17. – 20. septembra v Ríme na pôde Pápežskej univerzity Svätého kríža, bol Gregorov obsiahly komentár k Veľpiesni ...

Helena Panczová

„Inšpirácia Svätého písma“

Medzinárodná vedecká konferencia organizovaná
Inštitútom biblických vied Katolíckej univerzity Jána
Pavla II. v Ľubline (Poľsko)

Otázka inšpirácie kníh Biblie je rozhodujúca nielen ako základ ponímania autority Svätého písma v rámci cirkevnej komunity, ale aj ako hermeneutické východisko. Preto v dejinách teológie neustále priťahovala pozornosť a vyvolávala – i naďalej vyvoláva – nové otázky. Na všeobecnej biskupskej synode v r. 2008, ktorá sa týkala Božieho slova a jeho misie v živote Cirkvi, preto veľmi intenzívne zaznela žiadosť, aby sa teológovia zaoberali touto dôležitou otázkou ponímania Písma v Cirkvi ...

Branislav Kluska – Mykhaylyna Klusková

Prednášky biblistu prof. Massima Grilliho na Slovensku

V dňoch 6. – 11. októbra 2014 sme na Slovensku privítali biblistu Massima Grilliho, profesora Pápežskej univerzity sv. Gregora v Ríme, kde od roku 1988 prednáša Nový zákon a v rokoch 2001 – 2012 viedol katedru biblickej teológie. Návšteva prof. Grilliho nadväzuje na niekoľkoročnú tradíciu prednášok zahraničných hostí, ktorí prichádzali na Slovensko podeliť sa o poznanie Svätého písma ...

Iveta Strenková CJ
riaditeľka KBD